

Rouw en verschillende culturen op het werk

Rouwrituelen zijn vrijwel altijd cultuur- of religiegebonden en worden vaak strikt gevolgd. Zo is een christelijk rouwritueel bijvoorbeeld anders dan een islamitisch rouwritueel. Rouwrituelen veranderen met de tijd, doordat mensen ook een eigen voorkeur hebben.

Ook al gaat iedere werknemer weer anders om met verlies, er zijn toch enkele factoren die de manier van rouw gedeeltelijk bepalen. Cultuur, religie, afkomst – waar komt de werknemer vandaan – en waar de werknemer is opgegroeid, spelen ook een rol bij rouw.

Rouwrituelen en het geloof

Rouwrituelen bieden houvast en maken het voor de nabestaanden mogelijk om het verlies te verwerken, een plek te geven en ermee te leren omgaan. Gebeurt dit niet, dan kan dit problemen geven in het rouwproces.

Een rouwritueel wordt uitgevoerd als een persoon komt te overlijden. Dat kan een zelfverzonnen ritueel zijn, iets wat betrekking heeft op de overledene, maar het kan ook traditioneel, cultureel of godsdienstig zijn.

Bij de ene cultuur is het de bedoeling dat de mannen hun hoofd kaalscheren (hindoeïsme) en de andere cultuur verwacht dat de nabestaanden witte kleding dragen (bij Creoolse begrafenis in Suriname bijvoorbeeld). In de westerse wereld is het gebruikelijk om afscheid te nemen van een dierbare met een uitvaartceremonie. Culturele achtergrond speelt een grote rol bij het bewijzen van de laatste eer aan een overledene.

Rooms-katholiek en protestants

In 2021 gaf 19,8% van de Nederlanders aan het rooms-katholieke geloof aan te hangen en 14,4% was protestants. Mensen in Nederland die verbonden zijn aan de kerk schakelen bij een overlijden naast de begrafenisondernemer ook de dominee of pastoor in. Het afscheid vindt in dat geval ook meestal plaats in de kerk. Binnen de protestantse kerk was een uitvaartdienst vrij sober, bloemen rond de kist waren niet gebruikelijk. Tegenwoordig is die ruimte er wel en maken mensen hier ook steeds meer gebruik van.

Rooms-katholieken noemen de kerkelijke uitvaart de uitvaartmis. Als laatste eerbetoon aan de overledene wordt de kist door de priester besprenkeld met wijwater en bewierookt, zodat de overledene rein is en beschermd wordt tegen het kwaad.

Islamitisch

Als een moslim overlijdt, wordt hij ritueel gewassen, gewikkeld in doeken en binnen 24 uur begraven. Het is soms mogelijk om hiervan af te wijken, omdat de nabestaanden de overledene zullen repatriëren en begraven in het land van herkomst. Dat is niet altijd mogelijk binnen 24 uur.

Moslims worden altijd begraven, want cremen is verboden binnen de islam. De condoleanceperiode duurt drie dagen, en er is een rouwperiode van 40 dagen. Voor de weduwe van de overledene geldt een rouwperiode van vier maanden en tien dagen. Tijdens deze periode draagt zij geen make-up en sieraden. De nabestaanden moeten hun normale leven zo snel mogelijk weer oppakken en zo min mogelijk worden herinnerd aan de overledene.

Joods

Joden begraven de overledene zo snel mogelijk. Vaak vindt de uitvaart binnen 36 uur na het overlijden plaats. De aandacht is in die periode alleen gericht op de overledene. Na de uitvaart is er tijd en ruimte om te rouwen en de naaste familie te troosten als zij daar behoefte aan heeft. Dit gebeurt in een rouwperiode van zeven dagen. In die periode mag de naaste familie niet werken.

Voor de partner, ouders of het kind van de overledene geldt een rouwperiode van een jaar. Voor andere naasten duurt de rouwperiode – na de zeven dagen – nog 23 dagen, totaal dus een maand. Joden gaan tijdens de rouwperiode niet naar feesten.

Hindoeïstisch

Bij het hindoeïsme is er vaak sprake van een crematie. Dat is de snelste manier voor het lichaam om vrij te komen van de ziel. Hindoes geloven in reïncarnatie: dat de ziel opnieuw wordt geboren nadat de persoon is overleden. Het hindoeïsme heeft een rouwperiode van tien dagen na de crematie.

Rouwrituelen per land

In sommige landen is het grotendeels het geloof dat bepaalt hoe de uitvaart en de rouwperiode eruitzien, maar er zijn soms ook nog bepaalde landelijke gebruiken.

Nederland

Een uitvaart kan bijvoorbeeld plaatsvinden in de kerk of een uitvaartcentrum, maar ook een zelfgekozen ruimte, zoals thuis in de tuin, is mogelijk. De uitvaart staat in het teken van de overledene door zijn lievelingsliedjes af te spelen, foto's van hem te tonen en zijn favoriete gedichten voor te dragen. De nadruk ligt meer op een mooi en waardevol afscheid en niet meer op een sombere dag, ondanks het verdriet. Er is steeds meer aandacht voor wat er bij de overledenen past. Zo zijn de koffie en cake na een uitvaart niet meer standaard: het kan ook een borrel of een biertje zijn.

Kinderen spelen steeds meer een rol bij een overlijden en de voorbereiding op de uitvaart. Zij maken bijvoorbeeld een tekening voor op de kist, of (be)schilderen de kist.

Familie en vrienden kunnen bepaalde dagen, zoals de verjaardag of de sterfdag van de overledene, herdenken door bijvoorbeeld het graf te bezoeken. Zij kunnen de collega's en leidinggevenden van de overledene hiervoor ook uitnodigen. Mogelijk vinden die het ongemakkelijk om hierbij aanwezig te zijn, omdat ze denken dat het meer een familiebijeenkomst is. Voor de nabestaanden kan het juist prettig zijn [als de collega's en leidinggevenden ook onderdeel zijn van de herdenking en praten over de overledene \(tool\)](#). Als nabestaanden dit duidelijk aangeven, zullen anderen zich niet bezwaard voelen om deel te nemen aan de herdenking.

Er zijn nog meer manieren om de overledene te herdenken.

- In huis, op het werk of op kantoor een foto neerzetten van de overleden persoon.
- Een kaarsje branden.
- Een hoekje maken met foto van de overledene, een kaarsje en spullen van de overledene.
- Bezoeken van het graf of de plek waar de as is verstrooid.
- Een sieraad dragen met as, een vingerafdruk of haar van de overledene.
- Een tatoeage met as van de overledene.
- Een herinnerings(foto)boek, herinneringsdoos.
- Tastbare herinneringen maken.
- Een sieraad dragen van de overledene.

Turkije

Als iemand van Turkse afkomst in Nederland overlijdt, wordt hij vaak in Turkije begraven. De reden hiervoor is om de overledene eeuwige rust te geven. In Turkije (en in andere islamitische landen) wordt een graf nooit geruimd en dat gebeurt in Nederland wel.

Marokko

Veel Marokkanen laten zich begraven in Marokko. Nederlandse Marokkanen kiezen steeds meer voor een Marokkaanse begrafenis in Nederland. Na de uitvaart komen mensen uit de gemeenschap bij de overledene thuis en nemen ze eten mee voor de familie. De mannen zitten bij de mannen en de vrouwen bij de vrouwen.

Suriname

In Suriname wonen verschillende bevolkingsgroepen met ieder hun eigen rouwrituelen en tradities bij overlijden. Er zijn Afro-Surinamers, Nederlanders, Hindoestanen, moslims, joden, indianen, Javanen en Chinezen. Bij Afro-Surinaamse begrafeningen dragen dansende dragers de kist met de overledene onder begeleiding van vrolijke muziek. Door te dansen en te zingen, vergeten nabestaanden het verdriet even en tonen ze eer aan de overledene.

Vanaf de sterfdag van de overledene volgt er een rouwperiode van 40 dagen waarin de nabestaanden verschillende keren bij elkaar komen en de periode feestelijk afsluiten.

Nederlandse Antillen

De overledene wordt meestal gewassen door de familie. De opbaring is vaak in een rouwcentrum, maar soms ook thuis. Bij een Antilliaanse rouwbijeenkomst is er muziek en wordt er gedanst. Als de overledene is begraven, volgt er een rouwperiode van acht dagen. De laatste dag van de rouwperiode wordt er – ook al is er nog sprake van verdriet – gegeten, gedronken en gedanst. 40 dagen na het overlijden vindt er nog een herdenkingsdienst plaats.

China

Als er in China iemand overlijdt, hangt er in traditionele kringen een blauwe of een witte lampion bij de familie boven de voordeur. Wit is de kleur van rouw bij Chinezen. Er wordt niet gesproken over de overledene of de dood, omdat men gelooft dat dit verdriet naar boven kan brengen of een ongeluk kan veroorzaken.

Mexico

De Mexicanen verbinden dood met het leven, daarom vieren zij één keer per jaar hun overledenen tijdens de dag van de doden. Die dag vieren zij feest met levendige kleuren en altaren voor de doden waar eten en drinken op staan. Ook kinderen feestten mee.

Pakistan

De meeste Pakistanen zijn moslim. Meestal willen zij begraven worden in een wit laken zonder kist. Ook hier is er een rouwperiode van 40 dagen. Er is geen muziek of dans. Een Pakistaanse moslim wordt niet gecremeerd.

Molukken

Het verlies van een dierbare wordt gedeeld met de hele familie. Molukkers zijn vaak protestants, sommigen zijn rooms-katholiek of moslim. Over het algemeen hebben de Molukkers een eigen kerkgemeenschap met een eigen dominee of pastoor. Een belangrijk afscheidsritueel is de troostdienst op de avond voorafgaand aan de uitvaart. Hier komen soms wel honderden mensen bij elkaar om te praten, te bidden en te rouwen. Binnen de Molukse gemeenschap is begraven gebruikelijk, maar tegenwoordig komt cremen ook steeds meer voor.

Rouw op de werkvloer verdient aandacht

Werknemers van verschillende culturen [rouwen verschillend, ook op de werkvloer \(artikel\)](#). Het is zowel voor de werknemer, de werkgever als de collega's lastig om met een verlies om te gaan. Iedereen op de werkvloer rouwt mee, maar men weet vaak niet goed wat ze moeten zeggen of doen. Bij cultuurverschillen kan er een ongemakkelijke sfeer ontstaan. De verschillende rouwrituelen zijn onbekend. Om miscommunicatie te voorkomen, is het belangrijk om in gesprek blijven.

De psychologische behoeften van de werknemer – gezien en gehoord worden – staan voorop. De rouwende werknemer zal het positief ervaren [als iemand oprechte interesse toont \(tool\)](#).

Steun de werknemer in het rouwproces. Doet u dit niet, dan kan de werknemer stagneren in het rouwproces en zich terugtrekken, met isolatie tot gevolg. Dit kan zich uiten in fysieke en of mentale klachten, zoals depressie, hoofdpijn, spierpijn, rugklachten, somberheid, futloosheid, druk op de borst, slaapproblemen, relationele problemen en uiteindelijk mogelijk [langdurig uitval \(tools\)](#).

Handvatten om werknemers te steunen

Om werknemers zo goed mogelijk te steunen bij rouw, kunt u gebruikmaken van de volgende handvatten:

- Zorg dat u kennis heeft van rouw bij verschillende culturen. Dit kan ook onderdeel zijn van het [rouwbeleid](#).
- Het kan lastig zijn om begrip te tonen voor de gebruiken van anderen. Het is dan belangrijk om eigen overtuigingen, normen en waarden los te laten.
- Ga in gesprek met de rouwende werknemer. Vraag wat de verwachtingen zijn en durf rouwrituelen, cultuur en religie bespreekbaar te maken. Toon oprechte interesse en luister actief, zonder afleiding.
- Geef geen ongevraagde of goed bedoelde adviezen. Luister om te begrijpen en niet om te antwoorden.
- Geef sociale steun, zodat de rouwende werknemer niet in een isolement raakt. Denk aan emotionele, tastbare (bieden van goederen en diensten) en informatieve steun: doorverwijzen naar instanties en gezelschapsondersteuning.
- Verwijs eventueel door naar een professionele rouwcoach.

Dit verdiepingsartikel is geschreven door Gerda Boertien, rouwcoach bij Coachpraktijk Doing Well

Dit is een artikel van de redactie van Arbo Rendement

Arbo Rendement is dé informatiebron voor arboprofessionals, preventiemedewerkers en ondernemingsraden. Als in- of externe arboprofessional kunt u een bijdrage leveren aan een gezonde en veilige werkplek voor alle medewerkers in de organisatie. U moet dan wel op de hoogte zijn van alle relevante wijzigingen in de wet- en regelgeving rond arbeidsomstandigheden, arbeidstijden, ziekteverzuim en re-integratie.

De onafhankelijke en ervaren redactie van Arbo Rendement zit bovenop het nieuws en vertelt u als eerste wat deze ontwikkelingen zijn. Altijd in heldere taal en met een praktische insteek, zodat u de informatie direct kunt vertalen naar uw eigen werksituatie. Arbo Rendement is daarnaast multimediaal. De voor uw vakgebied relevante informatie verschijnt:

- ✓ dagelijks op het digitale platform Rendement Online, waar u onder meer het laatste nieuws, checklists, rekentools, maatwerkbrieven en verdiepingsartikelen tot uw beschikking heeft;
- ✓ wekelijks gebundeld in een e-mailnieuwsbrief;
- ✓ maandelijks in het vakblad Arbo Rendement, boordevol nieuws en achtergrondartikelen, digitaal en op de mat;
- ✓ tweemaandelijks in een handzaam themadossier: een pocketboekje dat iedere editie een complex onderwerp uitdiept.

Rendement is een succesvolle uitgeverij van met name praktische vakbladen en digitale ondersteuning.

Het assortiment bestaat uit een crossmediaal portfolio: van printuitgaven zoals magazines en themadossiers tot online ondersteuning in de vorm van digitale naslagwerken, e-nieuwsbrieven, een vragenservice en tools.

www.rendementuitgeverij.nl